



U SUBOTICI ODRŽAN DVODNEVNI POLJOPRIVREDNI FORUM – BEZ POLJOPRIVREDNIKA

Šanse koje opominju

S 24 posto udjela u ukupnoj proizvodnji i suficitom od preko milijardu dolara poljoprivreda Srbije nudi najveće mogućnosti sveukupnog gospodarskog razvoja, ali agrarni proračun ispod 3 posto i mali poticaji priječe na tom putu



Dušan Petrović: borit ću se za povećanje agrarnog proračuna

Subotički hotel »Galleria« ugostio je proteklog vikenda preko 40 sudionika na poljoprivrednom forumu, nazvanom »Hrana za Europu«, što ga je organizirao beogradski Ekonomski institut. Skupili su se u petak i subotu diplomati, profesori, članovi upravnih i nadzornih odbora, generalni direktori i menadžeri poljoprivrednih i prehrambenih kompanija, predstavnici trgovačkih lanaca, osiguravajućih društava, banaka i drugih finansijskih organizacija, kao i predstavnici države, oličeni u prvom i drugom čovjeku Ministarstva poljoprivrede i trgovine *Dušanu Petroviću* i *Milošu Milovanoviću*, kako bi analizirali trenutačno stanje, zadatke i perspektive poljoprivrede u Srbiji na njezinom putu u Europsku Uniju. Jedini koji su s ovog skupa izostali su sami poljoprivrednici za koje je, u ime organizatora, predsjednik Upravnog odbora Ekonomskog instituta *Aleksandar Vlahović* rekao da će uskoro i za njih biti organiziran sličan forum.

NEKONKURENTNI I NE-DOMINANTNI

Iako bez pisane verzije, na skupu se došlo do nekoliko i ranije poznatih zaključaka.

Najvažniji je svakako da u poljoprivredi Srbija ima najveću šansu za povećanje ukupnog bruto društvenog proizvoda, a samim tim i za cjelokupni ekonomski razvoj. U prilog tome govori ne samo činjenica da je Srbija prošle godine jedino u poljoprivredi ostvarila izvojni suficit od oko 1,2 milijarde dolara nego i, kako je rekao predsjednik Upravnog odbora Društva agrarnih ekonomista Srbije *dr. Danilo Tomić*, podatak da je za prvih osam mjeseci ove godine ta brojka skoro dostignuta. Problem je, međutim, u tome što su, po riječima zamjenika šefa Izaslanstva Europske Unije u Srbiji *mr. Loupa Breforta*, proizvodi iz Srbije na tržištu EU nekonkurentni, tj. što Srbija dominira u veoma malom broju proizvoda. »Prevedeno« s diplomatskog rječnika, suficit od preko milijardu dolara najvećim se dijelom odnosi na zemlje u okruženju, a čak i onaj »višak« koji završi na tržištu Europske Unije uglavnom je plasiran u sirovom obliku (kojega ne rijetko uvozimo prerađenoga).

NEIZVJESNI I NEDEFINIRANI

Zaključak koji slijedi iz pret hodnoga svakako je da je za unapređenje lošeg stanja u poljoprivredi Srbije potrebno povećanje agrarnog proračuna i poticaja. S obzirom da poljoprivreda u ukupnoj proizvodnji Srbije sudjeluje s 24 posto, podatak da je za agrarni proračun ove godine izdvojeno 2,6 posto (oko 220 milijuna eura) i »iz aviona« je uočljivo faličan. To su bez problema potvrdili i ministar *Dušan Petrović* i njegov zamjenik *Miloš Milovanović*, ali su u izjavama o proračunu za poljoprivredu za 2012. vješto izbjegli, ne samo spominjanje bilo kakve brojke, nego i postotka. Namjesto toga, *Petrović* je istaknuo kako će se kao ministar boriti za njegovo povećanje, kako je u tijeku izrada prijedloga agrarnog proračuna, te da će javnost vrlo brzo biti upoznata s njegovim detaljima. *Miloš Milovanović* kao razlog za optimizam glede povećanja proračuna za poljoprivredu 2012. pozvao se upravo na izvojni suficit. Ipak, tek

je predsjednik izvršnog odbora AIK banke *Vladan Đorđević* dao konkretnije prijedloge za povećanje godišnjeg iznosa za poljoprivrednike. Riječima da banke u širokom luku zaobilaze poljoprivrednike kada je riječ o kreditiranju i okreću se drugim sferama društva, *Đorđević* je istaknuo kako je čest razlog za to dugoročna otplata uz manju kamatu što podjednako i demotivira i povećava rizik u poslovanju banaka kao institucija ustanovljenih s profitom kao osnovnim ciljem. On je stoga pozvao prisutne, prije svega predstavnike države, da razmisle o tome kako da visoke marže s prehrambenih proizvoda preusmjere u punjenje proračuna. Za to je naveo čitav niz (poražavajućih) primjera na koje potrošač, iako za njih zna, uglavnom ne obraća pozornost. Tko, primjerice, razmišlja o tome gdje završava marža od kruha, čiji je »obrt« svakodnevan; mlijeka i mliječnih preradevina (od jednog do sedam dana); ulja (jednom u 25 dana), voća, povrća, konditorskih i drugih proizvoda, a koja ponekad doseže i čitavih 30 posto?





NEJEDINSTVENI I NEKOREKTNI

Treba li, stoga, Srbiji razvojna banka, kakva, primjerice, postoji u Hrvatskoj i treba li u cijeli taj proces biti uključena i Narodna banka? Iako su mišljenja, čak i među samim prisutnim bankarima, o ovim pitanjima bila oprečna, uzet ćemo stav pomoćnika ministra poljoprivrede i trgovine Miloša Milovanovića, već i zbog njegove »hijerarhijske visine«.

»Mislim da Srbiji treba banka koja gospodarstvo može pomagati sredstvima po uvjetima nižim od realnih komercijalnih uvjeta. To bi generiralo ne samo razvoj prehrambene industrije, nego i razvoj poljoprivrede koja radi za nju. To je u interesu cijele zemlje, pa samim tim i poljoprivrednika«, smatra Milosavljević.

Međutim, prije (eventualnog) utemeljenja Razvojne banke Srbije potrebno je, »u interesu cijele zemlje«, riješiti problem koji već dugo godina razjeda odnose između, s jedne strane primarne proizvodnje i, s druge, prerađivačke industrije i trgovine. Prvi se, zacijelo s pravom, žale da ih ovi drugi pljačkaju monopolističkim položajem, nerijetko uz blagoslov (a možda i suučesništvo) države. O tome je, navodeći vrlo konkretne podatke, na skupu prozborio i predsjednik Društva agrarnih ekonomista Srbije dr. Miladin Ševarlić:

»Ako su točne informacije da su tijekom protekle dvije godine proizvođači pšenice oštećeni za 30 milijuna eura, a da su oni koji su ih oštetili suradnici Robnih rezervi otkuda povlače kontingente, onda je to ne samo vrlo veliki problem nego i baca ogromnu ljagu na državu.«

Umjesto odgovora, ministar Petrović je, otvarajući forum, istaknuo kako je realno očekivati da nekoliko velikih kompanija (»Victoria Group« je naznačena kao glavni partner foruma) sa sadašnjih više stotina milijuna eura godišnji obrt podignu na preko milijar-

du. To je, po njegovom mišljenju (i po mišljenju Aleksandra Vlahovića) posve normalan slijed za donošenje sljedećeg zaključka na najvišoj razini:

»Država će dati potporu snažnom razvoju velikih kompanija. Ali očekujem da one imaju najveću odgovornost za to što se događa sa stotinama tisuća obitelji koje se bave poljoprivredom. Nema dobrog posla ukoliko svi u njemu ne

Petrović je rekao kako će se prvi pozitivni rezultati besplatne edukacije poljoprivrednika vidjeti već za godinu dana! Bila ovo realna ili retorika uoči predizborne kampanje mjera Ministarstva vrijedna je bar iz dva razloga. Prvo: na ovaj će način posao naći armija do sada neuposlenih stručnjaka i to samo u području poljoprivrede. I drugo, i još važnije: edukacija u poljoprivredi, kojom

u Njemačkoj taj odnos iznosi 1:150. Objektivne su i opominjuće riječi o standardu potrošača prema kojemu trošimo skoro 95 posto kruha u odnosu na potrošnju u Europskoj Uniji, ali tek 24 posto kada je riječ o govedem mesu. Objektivno je i opominjuće je i da smo jedina zemlja u Europi koja je sustav poticaja u poljoprivredi vezala za plaćanje u fond Mirovinskoinvalidskog osiguranja, a da se



zarade. A nema bolje zarade za stotine tisuća proizvođača ukoliko nema fair odnosa s onima s kojima poslovno surađuju.«

Problem u ovom iskazu ministra je što nije precizirao granice u okvirima kojih će se ova pravila fair-playa tolerirati i kakve će konkretne sankcije snositi oni koji ih ne budu poštovali.

NEOBRAZOVANI I NEZAPOSLENI

Ali, za razliku od ovog dijela priče Dušana Petrovića, mjera koju je najavio za početak studenoga svakako zaslužuje drugačiju vrstu pozornosti. Naime, on je izjavio kako će s prvim danima sljedećeg mjeseca oko dvije tisuće agronoma biti zaposleno pri Ministarstvu poljoprivrede koji će, diljem Srbije, biti angažirani kao besplatni savjetodavci za oko 400.000 poljoprivrednih gazdinstava. Vrlo optimistično

se u Srbiji bavi oko 700.000 kućanstava i od koje živi oko 2.000.000 ljudi, više je nego potrebna. Primjerice, samo podatak, kojega je iznio dr. Danilo Tomić, da u Srbiji računalo koristi 2-3 posto poljoprivrednika govori sam za sebe. Posebno u odnosu na kolege koji se istim poslom bave u zemljama Europske Unije.

NEUSKLAĐENI I NEPRIpravni

Za kraj, vratimo se ponovno riječima dr. Miladina Ševarlića, koji je u svojem izlaganju iznio spoj objektivnih i opominjućih podataka. Objektivno je, a samim tim i opominjuće, recimo, da je na temelju prošlogodišnjih anketa skoro 90 posto poljoprivrednika bilo nezadovoljno radom i politikom resornog im ministarstva. Isto su tako i objektivni i opominjući podaci da jedan poljoprivrednik u Srbiji hrani 18 stanovnika, dok

pri tome to odnosi tek na oranice, ali ne i na voćnjake ili vinograde. U istom kontekstu mogu se shvatiti i Tomićeve riječi da smo jedina zemlja koja je prvo omogućila privatizaciju, a tek onda donijela Zakon o restituciji, te će se ovo pitanje rješavati po načelu stare devizne štednje. Stoga su, u zaključku da je kod nas izvjesno tek da je sve neizvjesno, i objektivne i opominjuće njegove riječi koje je uputio Dušanu Petroviću:

»Iskustva svih tranzicijskih zemalja ukazuju da nijedan državni aparat nije bio u stanju iznijeti taj proces kvalitetno ako se nije oslanjao na ukupne intelektualne resurse. Drugim riječima, mora Ministarstvo poljoprivrede i trgovine uključiti sve fakultete, institute, stručne i znanstvene asocijacije i nevladine organizacije i to posredstvom Ministarstva prosvjete i znanosti, kao i posredstvom drugih organizacija.«

Z. Romić

